

RASPODELA PREMA RADU I REZULTATIMA RADA U NAŠEM SOCIJALISTIČKOM DRUŠTVU

Uvod

U Kritici Gotskog programa Marks je istakao raspodelu prema radu kao osnovni princip raspodele u prvoj, nižoj fazi komunističkog društva, tj. u socijalizmu. Negirajući postojanje robne proizvodnje u socijalizmu Marks kaže da individualni radovi postaju neposredno delovi celokupnog društvenog rada. U raspodeli, pojedinačni proizvođač dobija od društva onoliko koliko mu i daje, a ono što mu je on dao to je njegov individualni kvantum rada. „On dobija od društva potvrdu da je dao toliko i toliko rada (posle odbitka njegovog rada za zajedničke fondove) i na osnovu te potvrde dobija iz društvenih zaliha sredstva potrošnje, onu količinu predmeta potrošnje na koje je utrošeno isto toliko rada. Isti kvantum rada koji je dao društvu u jednom obliku dobija nazad u drugom obliku”¹. Samim negiranjem robne proizvodnje u socijalizmu, prvoj fazi komunističkog društva, Marks je identifikovao izvršeni i realizovani rad, tj. izvršeni rad sa njegovim rezultatom. Zbog toga je kod njega raspodela prema radu istovremeno i raspodela prema rezultatima rada.

Dve bitne karakteristike socijalističkog društva jesu: društvena svojina nad sredstvima za proizvodnju (i drugim ekonomskim dobrima) i vlast u rukama radničke klase. Društvena svojina nad sredstvima za proizvodnju pretpostavlja zamenu oblika raspodele na osnovu vlasništva ili klasne privilegije raspodelom na osnovu rada i rezultata rada. Raspodela prema radu i rezultatima rada javlja se kao objektivna nužnost socijalizma. Prvo, zato što socijalističko društvo još nije dostiglo takav stepen razvoja proizvodnih snaga na kome bi moglo da obezbedi obilje proizvoda i neekvivalentnu raspodelu na principu „svaki prema svojim sposobnostima, svakome prema njegovim potrebama”. I drugo zato što samo primena principa raspodele prema radu i rezultatima rada obezbeđuje povećanje produktivnosti rada i razvoj proizvodnih snaga.

Na datom stepenu razvoja proizvodnih snaga — u socijalizmu postoje mogućnosti da lični dohoci radnika i njihov životni standard (tj. njihovo učešće u raspodeli nacionalnog dohotka) budu veći nego u kapitalizmu. Međutim, u konkretnom slučaju radnici se mogu svesno odreći jednog dela lične potrošnje, radi stvaranja uslova za izmenu

¹) K. Marks: Građanski rat u Francuskoj; Kritika Gotskog programa — F. Engels: Razvitak socijalizma od utopije do nauke, Naprijed, Zagreb, 1973, str. 100.

privredne strukture i ubrzanja privrednog i društvenog razvoja. Tako može doći do odstupanja od navedenog pravila.

U našem socijalističkom društvu osnovni princip raspodele izražen je ustavnim načelom po kome „samo rad i rezultati rada određuju materijalni i društveni položaj čoveka”.² Primenu ovog načela raspodele (prema radu i rezultatima rada) prikazaćemo posebno:

— kod primarne raspodele nacionalnog dohotka između OOUR u kojima se i stiče i raspoređuje dohodak i.

— kod utvrđivanja iznosa sredstava za lične dohotke i njegove raspodele na pojedinačne radnike.

1. Osnovi primarne raspodele nacionalnog dohotka

Primarna raspodela nacionalnog dohotka vrši se u procesu razmene. Razmenjujući svoje učinke rada, bilo u okviru RO ili van nje, radnici u OOUR ostvaruju dohodak prema uslovima tržišta. Tako ostvareni dohodak radnika određene OOUR javlja se kao izraz rezultata društvenog rada, a ne kao izraz rezultata njihovog (društveno-priznatog) rada. Jer, na njegov iznos — pored njihovog izvršenog rada, tj. ostvarenih učinaka rada — utiču i drugi faktori.

Pre svega, dohodak radnika OOUR određen je njihovim izvršenim tekućim radom. Prvo, proizvodnošću njihovog rada, odnosno ostvarenim učinkom rada. Drugo, ostvarenim efektima prilikom upotrebe minulog, opredmećenog rada u sredstvima za proizvodnju. I treće, ostvarenim efektima prilikom upotrebe sredstava izdvojenih za akumulaciju.

Dohodak radnika u OOUR određen je i kapitalnom opremljenošću rada. Na osnovu zakona vrednosti OOUR sa višim organskim sastavom faktora proizvodnje (koje su bolje tehničko-tehnološki opremljene) ostvaruju veći dohodak. Međutim, potrebno je diferencirati razlike u organskom sastavu sredstava u okviru jedne delatnosti, u okviru grupe delatnosti (grane) i između pojedinih grana. Razlike u organskom sastavu sredstava između OOUR u okviru jedne delatnosti potiču od njihovog različitog rada, tj. napora da se modernizuju i povećaju produktivnosti rada. Te razlike mogu poticati i od različitog ulaganja od strane drugih OOUR — koje obavljaju druge, uglavnom srodne delatnosti. Mislimo uglavnom na druge OOUR u okviru RO. Iznos ekstra dohotka, koji radnici ostvare u OOUR na osnovu većeg organskog sastava faktora proizvodnje prosečnog organskog sastava u njihovoj delatnosti, izraz je rezultata njihovog rada i sa njim bi trebalo da neposredno raspoložu. Sa druge strane, razlike između prosečnog organskog sastava faktora proizvodnje pojedinih delatnosti i grana objektivno su uslovljene različitim procesima rada. Iznos ekstra dohotka koji radnici ostvare u OOUR na osnovu većeg objektivno uslovljenog organskog sastava faktora proizvodnje (na osnovu razlike između prosečnog organskog sastava faktora proizvodnje delatnosti u kojoj OOUR posluje i prosečnog organskog sastava ukupnog društvenog faktora proizvodnje) nije izraz rezultata njihovog rada, već ukupnog društvenog rada i sa njim ne mogu neposredno raspolagati.

²) Ustav SFRJ, 1974, čl. 11.

Na dohodak radnika u OOUR utiču i određeni tržišni momenti u procesu razmene. Tržišna cena određenog učinka rada jeste njegova prosečna prodajna cena na tržištu. Da li će OOUR ostvariti veću ili manju prodajnu cenu od tržišne, a time veći ili manji dohodak, zavisi od njenog „uspeha u prilagođavanju proizvodnje ili druge delatnosti potrebama tržišta ili samoupravno dogovorenim uslovima rada”.³ Odnosno, od njenog položaja na tržištu u pogledu učinka rada (dizajna, funkcionalnosti, kvaliteta), načina i uslova njegove prodaje i ekonomske propagande. Ako OOUR na navedenom smislu ostvari bolji položaj na tržištu (od prosečnog položaja) moći će da ostvari i veću prodajnu cenu. U slučaju date tržišne cene, na osnovu boljeg položaja na tržištu u navedenom smislu, OOUR može povećati obim učinka rada i putem smanjenja troškova po jedinici tog učinka ostvariti veći dohodak. U oba slučaja ostvareni dodatni dohodak rezultat je povećanih radnih napora radnika OOUR, te bi trebalo da sa njim neposredno raspolažu.

Ekstra dohodak radnici u OOUR mogu ostvarivati i kada je tražnja njihovih učinaka rada veća od ponude. U ovom slučaju, ostvareni ekstra dohodak, kojim bi neposredno raspolagali, treba da ih stimuliše na povećanje obima učinka rada i na usklađivanje ponude i tražnje. U našem privrednom sistemu načelno ne postoje uslovi za trajnu neusklađenost ponude i tražnje. Naime, OOUR može obavljati samo jednu osnovnu delatnost. Međutim, izdvojena sredstva akumulacije u OOUR mogu se ulagati slobodno, ne samo za proširenje materijalne osnove rada u toj delatnosti, nego i u drugim delatnostima, srodnim ili različitim. Time je radnicima OOUR dato pravo i dužnost da usklađuju razvoj delatnosti koju obavljaju.

Ekstra dohodak radnici OOUR mogu ostvarivati i na osnovu monopolskog položaja na tržištu, špekulacijom, nelojalnom konkurencijom i sl. Odnosno, putem ostvarivanja veće prodajne od tržišne cene, po bilo kom od navedenih osnova, kao i putem održavanja trajnog nesklada ponude i tražnje. Tako ostvareni ekstra dohodak nije izraz rezultata rada radnika te OOUR. Zbog toga, ne bi trebalo da bude ni predmet njihovog slobodnog raspolaganja.

Ekstra dohodak koji radnici OOUR ostvare na osnovu rada pod povoljnijim prirodnim uslovima nije izraz rezultata njihovog rada. Ovim ekstra dohotkom radnici OOUR koji ga ostvaruju ne mogu neposredno raspolagati.

Uvođenje nove tehnologije može dovesti do pojeftinjenja određenih učinaka rada, a da se organski sastav kapitala ne promeni. Tom prilikom, tržišna cena se može formirati na nižem nivou, ali može ostati i nepromenjena. Ekstra dohodak koji se ostvaruje u slučaju nepromenjene tržišne cene ili tržišne cene na nižem nivou (koja nije adekvatna nivou pojeftinjenja) nije izraz rezultata rada radnika OOUR koji uvode novu tehnologiju. Pitanje je: da li oni tim ekstra dohotkom treba da raspolažu neposredno ili ne? Neposredno raspolaganje radnika OOUR tim ekstra dohotkom moglo bi im biti nagrada za uvođenje nove tehnologije i racionalizaciju poslovanja. Sa druge strane, moglo bi biti i stimulatívni faktor uvođenja nove tehnologije, uopšte (svim radnicima u udruženom radu). Međutim, plodove tehnološkog progre-

³) ZUR, 1976, čl. 18.

sa treba da uživa celo društvo. Zbog toga, navedeni ekstra dohodak ne može biti trajna privilegija radnika određene OOUR. Ukoliko ipak u izuzetnim uslovima⁴ dobije trajni karakter — na primer i posle amortizacije uvedene nove opreme — onda ne može biti predmet neposrednog raspodelanja radnika OOUR.

Primarna raspodela nacionalnog dohotka u procesu razmene, između radnika udruženih u OOUR, ne može se izvršiti prema radu i pored toga što se on javlja kao osnova ove raspodele. Zato se nameće potreba eliminisanja različitih vrsta ekstra dohodaka koje radnici OOUR ostvare — a nisu izraz rezultata njihovog rada i njima ne bi trebalo neposredno da raspoložu — u smislu našeg prethodnog izlaganja. Metodi i instrumenti eliminisanja navedenih ekstra dohodaka, kao i njihova upotreba, mogu biti različiti. Zavisno od konkretne vrste ekstra dohotka, kao i od drugih faktora. Međutim, o njima ovde nećemo šire govoriti.

U daljem izlaganju polazimo od pretpostavke

— da je izvršeno prečišćavanje ostvarenog dohotka radnika OOUR od elemenata koji nisu rezultat njihovog rada (kako putem izdvajanja za zajedničke i opšte društvene potrebe, tako i putem izdvajanja za zajedničke i druge potrebe u privredi), odnosno

— da se ostvareni čist dohodak radnika OOUR javlja kao izraz rezultata njihovog (društveno-priznatog) rada.

2. Rad i rezultati rada kao osnovi raspodele sredstava za lične dohotke

Raspodelom sredstava za lične dohotke prema radu i rezultatima rada ostvaruju se dva osnovna principa raspodele u našem društvu,⁵ odnosno već pomenuto ustavno načelo po kome samo „rad i rezultati rada određuju materijalni i društveni položaj čoveka”. Pošto se ovde radi o različitim osnovima pomenute raspodele mi ćemo ih ovde posebno prikazati.

2. 1. Raspodela prema radu

„U ekonomskom smislu reči rad je proces trošenja ljudske radne snage u cilju obezbeđenja materijalne egzistencije ljudi.”⁶ Kao izraz rada javlja se njegov utrošak (utrošak mišića i nerava, fizičkih i umnih sposobnosti radnika) u jedinici vremena. Pošto se rad izvršava uvek konkretno, to utrošak rada u jedinici vremena nije identičan kod svih vrsta radova.

Kao izraz rada može se javiti i radni učinak. U ovom slučaju, on se javlja samo kao izraz izvršenog ali ne i kao izraz realizovanog, društveno-priznatog rada. Odmah da kažemo da se u OOUR kao izrazi rada istovremeno javljaju i drugi momenti. Pre svega, tu ubrajamo ostvarene efekte tekućeg rada prilikom upotrebe sredstava za proizvodnju, kao

⁴) U uslovima ograničene konkurencije.

⁵) U određenim slučajevima, raspodela sredstava za lične dohotke vrši se i prema drugim principima (solidarnosti, socijalne sigurnosti i drugim).

⁶) Dr J. Petrović: Politička ekonomija, Savremena administracija, Beograd, 1975, str. 13.

i prilikom upotrebe sredstava za proširenu reprodukciju. Zbog toga se princip raspodele prema radu ostvaruje kao raspodela:

- prema učinku tekućeg (živog) rada,
- prema efektima tekućeg rada ostvarenim prilikom upotrebe opredmećenog rada u sredstvima za proizvodnju i
- prema efektima tekućeg rada ostvarenim prilikom upotrebe sredstava za unapređenje i proširenje materijalne osnove rada.

Konkretni učinak rada u datim uslovima (u kojima uključujemo i intenzivnost rada) zavisi od: 1) vremena rada i 2) kvaliteta rada. U datim radnim uslovima radnik će za određeno vreme ostvariti veći radni učinak ako je stručniji i umešniji.⁷

Ovde pretpostavljamo da je njegova stručnost i umešnost odgovarajuća konkretnom procesu rada, tj. konkretnim poslovima i zadacima koje izvršava. Neodgovarajuća (i ako visoka) stručnost i umešnost konkretnom procesu rada značiće i ostvarenje manjeg učinka rada. Pod kvalitetom rada podrazumeva se i kvalitet ostvarenog učinka rada.

Učinak rada, kao izraz samog rada, može se u praksi meriti svuda u određenim slučajevima individualno, a u drugim grupno (pri čemu se istovremeno utvrđuje individualni doprinos ostvarenju grupnog učinka rada). U praksi, međutim, ima dosta slučajeva gde se rad izražava vremenom provedenim na radu, uz određeni, pretpostavljeni, radni učinak koji najčešće nije kvantitativno pa i kvalitativno određen.

U vezi sa raspodelom prema učinku tekućeg rada jedno od bitnih pitanja jeste norma radnog učinka. Ona treba da bude takva da podstiče ostvarivanje većeg radnog učinka, veće produktivnosti rada. Ne suviše visoka i nedostizna jer će destimulativno delovati na radnike u ostvarivanju mase učinka rada. Ne, takođe, ni suviše niska jer će radnici raditi ispod stvarnih mogućnosti, komotno, pa će opet masa ostvarenog učinka rada biti manja.

Raspodela prema efektima tekućeg rada prilikom upotrebe opredmećenog rada u sredstvima za proizvodnju jeste drugi osnov raspodele sredstava za lične dohotke prema radu. Angažovanost i utrošak opredmećenog rada u određenom procesu rada i u datim radnim uslovima određeni su standardima i normativima. Racionalnijom upotrebom opredmećenog rada (smanjivanjem angažovanih suma i utrošaka sredstava za proizvodnju ispod datih standarda i normativa) ostvaruju se određeni efekti. Oni se mogu utvrditi na nivou OOUR, a u uslovima bolje organizacije i evidencije rada i na nivou radnih jedinica, radnih grupa pa i radnih mesta.

Kao jedan od osnova raspodele sredstava za lične dohotke prema radu jeste i raspodela prema efektima tekućeg rada ostvarenim prilikom upotrebe sredstava za unapređenje i proširenje materijalne osnove rada. Ovi efekti mogu se ostvarivati na više načina, kao na primer: putem kamata po datim kreditima iz izdvojenih sredstava za proširenje materijalne osnove rada, putem naknade za udružena sredstva prilikom učešća u zajedničkom dohotku i drugi. Njihovo utvrđivanje vrši se uglavnom na nivou OOUR.

⁷) Stručnost se stiče školovanjem, a umešnost iskustvom. Umešnost se izražava sposobnošću radnika da u konkretnim uslovima primeni stečena znanja.

Pitanje je kakav međusobni odnos navedenih osnova raspodele sredstava za lične dohotke prema radu treba da bude? Pre svega, taj odnos treba da zavisi od njihovih kvantitativnih veličina kao izraza samog rada. Načelno, on treba da bude takav, da maksimalno stimuliše radnike na ostvarivanje što većih učinaka rada i na što racionalniju upotrebu sredstava za proizvodnju i sredstava izdvojenih za proširenje materijalne osnovе rada. Drugim rečima, da ih stimuliše na ostvarivanje što veće produktivnosti rada — ali ne na račun ekonomičnosti i rentabilnosti poslovanja.

Primenu principa raspodele sredstava za lične dohotke prema radu prikazujemo u sledećem, pojednostavljenom, modelu. U ovom modelu dati su sledeći parametri kao opšte veličine:

PU = planirani učinak,
 PLD = planirani lični dohoci,
 OU = ostvareni učinak,
 EUOR = efekti upotrebe opredmećenog rada,
 EUSA = efekti upotrebe sredstava akumulacije,
 OLD = ostvareni lični dohoci — izračunavaju se na osnovu datih veličina, tj.

$$OLD = (PLD)(K_1) \pm EUOR \pm EUSA,$$

gde je $(K_1) = \frac{OU}{PU}$.

Prikazani model može se primeniti, kako u slučaju OOUR kao celine, tako i u slučaju radne jedinice (rj), radne grupe (rg) i pojedinačnog radnika (pr).

U praksi se prilikom sistematizacije rada primenjuje sistem bodova (poena) radi unifikacije rada i sagledavanja relativne veličine, vrednosti, različitih vrsta rada, tj. različitih grupa poslova i radnih zadataka — različitih radnih mesta. Poslovi i zadaci jednog radnog mesta (odnosno, učinak jednog radnog mesta) vrednuju se zavisno od njihovog značaja u procesu rada. Tako u navedenom modelu uvodimo još tri dodatna parametra: PBB, OBB i PVB. Navedeni simboli ovih dodatnih parametara označavaju:

PBB = planirani broj bodova u određenom periodu — mesecu (m) ili godini (g). Predstavlja zbir broja bodova svih vrsta radova (radnih mesta),³

$$PBB = \sum_{i=1}^n B_i,$$

gde je (B_i) = broj bodova iste vrste rada. Ako planiranim brojem bodova izrazimo planirani učinak svih vrsta radova, onda imamo

$$PBB = PU = \sum_{j=1}^k (Q_{pj}) (b_j),$$

³) Ovdje pretpostavljamo da u određenom periodu nema fluktuacije zaposlenih radnika.

gde je (Q_{pj}) = planirana količina j-te vrste učinka, a (b_j) = iznos bodova po jedinici j-te vrste učinka;

OBB = ostvoreni broj bodova u određenom periodu. Ako sa njim izrazimo ostvoreni učinak svih vrsta radova, onda imamo

$$OBB = OU = \sum_{j=1}^k (Q_{oj})(b_j),$$

gde je (Q_{oj}) = ostvorena količina j-te vrste učinka;

PVB = planirana vrednost boda.

Pošto se veličina EUOR i EUSA u praksi uglavnom utvrđuju na nivou OOUR, onda ostvoreni lični dohodak pojedinačnog radnika izračunavamo na sledeći način:

$$OLD_{pr} = (PLD_{pr}) (K_{1pr}) (1 \pm C_1) (1 \pm C_2), \quad (1)$$

$$C_1 = \frac{\pm EUOR_{our}}{(PLD_{our}) (K_{1our})},$$

$$C_2 = \frac{\pm EUSA_{our}}{(PLD_{our}) (K_{1our}) \pm EUOR_{our}}$$

Kako raspodela prema radu u slučaju pojedinačnog radnika ne zavisi samo od ostvarenja (izvršenja) njegovog rada, nego i od rada koji je ostvarila njegova radna grupa, njegova radna jedinica, njegova OOUR i njegova RO, to se njegov ostvoreni lični dohodak prema radu koji je izvršio (OLD_{pr}) mora korigovati. Tako se dobija korigovani ostvoreni lični dohodak pojedinačnog radnika ($KOLD_{pr}$):

$$KOLD_{pr} = \frac{(OLD_{pr}) (K_2 + K_3 + K_4 + K_5)}{4}, \quad (2)$$

$$K_2 = \frac{OU_{gr}}{PU_{gr}} = \frac{OBB_{gr}}{PBB_{gr}},$$

$$K_3 = \frac{OU_{rj}}{PU_{rj}} = \frac{OBB_{rj}}{PBB_{rj}},$$

$$K_4 = \frac{OU_{our}}{PU_{our}} = \frac{OBB_{our}}{PBB_{our}},$$

$$K_5 = \frac{OU_{ro}}{PU_{ro}} = \frac{OBB_{ro}}{PBB_{ro}},$$

4 = Broj koeficijenata — korektora u prikazanom modelu (2).

Navedenim korekcijama ostvarenog ličnog dohotka pojedinačnog radnika prema radu koji je ostvario (koeficijentima: K_2 , K_3 , K_4 i K_5) ne narušava se princip raspodele prema radu. Naprotiv, istovremeno se primenjuje i jedan vid principa solidarnosti radnika, vezivanje njegovog ličnog dohotka za lične dohotke drugih radnika, koji su u istom procesu rada međusobno povezani i zavisni.

2. 2. Raspodela prema rezultatima rada

U prethodnom izlaganju ostvareni učinak rada uzimali smo kao izraz samog rada, a ne kao njegov rezultat. Zašto? Zato što ostvareni učinak rada tek treba da dobije društveno priznanje, da se realizuje.

Kao izraz učinka rada radnika OOUR koristili smo sistem bodova. Kao izraz rezultata rada radnika određene OOUR, kao izraz njihovog društveno-priznatog rada, javlja se čist dohodak. Međutim, kao izraz rezultata društvenog rada javlja se dokodak. Dohodak radnika OOUR utvrđuje se obavezno po periodičnim obračunima, tromesečno i po završnom računu, na kraju poslovne godine. (Potrebno je — radi uspešnog sprovođenja poslovne politike — da se obračun ostvarenog dohotka vrši za svaki mesec). Planiranje dohotka i utvrđivanje ostvarenog dohotka vrši se na nivou OOUR, a ređe i na nivou radnih jedinica. Jedna od komponentata planiranog dohotka jeste i planirani iznos ličnih dohodaka.

Lični dohoci radnika OOUR utvrđuju se mesečno i isplaćuju u vidu akontacije, a u zavisnosti od izvršenog rada i obračunatih rezultata rada. Iznos isplaćenih ličnih dohodaka u vidu akontacije usklađuju se, po periodičnim obračunima i po završnom računu, sa ostvarenim iznosom sredstava za lične dohotke.

Utvrđeni lični dohodak pojedinačnog radnika prema njegovom izvršenom radu i izvršenom radu ostalih radnika koji sa njim rade u istom procesu rada — u OOUR i RO — (KOLD_{pr}) treba korigovati, uskladiti, sa ostvarenim rezultatima rada. Tako dobijamo konačni korigovani ostvareni lični dohodak pojedinačnog radnika (KKOLD_{pr})⁹. Postupak njegovog izračunavanja — u navedenom modelu — bio bi sledeći:

$$KKOLD_{pr} = \frac{(OLD_{pr}) (K_2 + K_3 + K_4 + K_5 + D_1 + D_2)}{6}, \quad (3)$$

$$D_1 = \frac{O\check{C}D_{oour}}{P\check{C}D_{oour}},$$

$$D_2 = \frac{O\check{C}D_{ro}}{P\check{C}D_{ro}}.$$

Prikazani simboli navedenih dodatnih parametara označavaju:

D_1 = koeficijent ostvarenja čistog dohotka OOUR,

D_2 = koeficijent ostvarenja čistog dohotka RO,

O \check{C} D = ostvareni čist dohodak,

P \check{C} D = planirani čist dohodak,

6 = broj koeficijenata — korektora u prikazanom modelu (3)

Raspodelu prema radu i rezultatima rada u našem socijalističkom društvu još uvek narušavaju određene negativne pojave.

Još uvek ne postoje odgovarajući metodi i instrumenti utvrđivanja i izdvajanja svih ekstra dohodaka koji nisu rezultat rada radnika OOUR.

⁹) Pretpostavljamo da između mesečno obračunatih iznosa dohotka i utvrđenih iznosa dohotka po periodičnim obračunima i završnom računu nema razlike.

Zbog toga se dešava da jedan broj OOUR, na bazi raspolaganja delom dohotka koji nije rezultat njihovog rada, isplaćuje visoke lične dohotke. Dešava se i da jedan broj OOUR isplaćuje lične dohotke nezavisno od svojih mogućnosti sledeći primer onih OOUR koje isplaćuju visoke lične dohotke ili obezbeđuju odgovarajući životni standard radnika. Tako dolazi do isplaćivanja ličnih dohodaka prema potrebama, a ne prema stvarnim mogućnostima — što se javlja kao jedan od uzroka poremećaja u društvenoj reprodukciji.¹⁰

Dešavaju se isplate ličnih dohodaka OOUR nezavisno od njihovog izvršenog rada, tj. ostvarenih radnih učinaka i ostvarenih efekata prilikom upotrebe sredstava za proizvodnju i sredstava za proširenje materijalne osnove rada. Ima slučajeva: kvantitativno, pa i kvalitativno neodređenih radnih učinaka, nerealno određenih normi rada, neusklađenih relativnih vrednosti pojedinih vrsta rada i dr.

Raspodela prema radu i rezultatima rada javlja se kao veoma značajan faktor povećanja produktivnosti rada i razvoja proizvodnih snaga. Zbog toga se u našem socijalističkom društvu sistemu raspodele poklanja značajna pažnja. Vršiti se njegovo stalno usavršavanje i otklanjaju se uočene negativne pojave u raspodeli.

¹⁰⁾ U uvodnom izlaganju na 15. sednici CK SKJ 4. 12. 1980. god. Andrej Marinc, navodeći manifestacije poremećaja u društvenoj reprodukciji, kaže da su »oni (poremećaji u društvenoj reprodukciji — podvukao V. S.) prisutni više od jedne decenije, potiču iz pogoršanja kvalitativnih faktora privređivanja, ali imaju i svoje idejne korene u shvatanjima koja daju prednost podeli prema potrebama, ne respektujući realne ekonomske mogućnosti« (Politika od 5. 12. 1980. god.).

LA REPARTITION D'APRES LE TRAVAIL ET D'APRES LES RESULTATS DU TRAVAIL DANS NOTRE SOCIETE SOCIALISTE

R é s u m é

La répartition d'après le travail et d'après les résultats du travail sont les principes essentiels de la répartition dans le socialisme.

Le travail exécuté des travailleurs de l'organisation de base de travail associé s'exprime par leur rendement de travail réalisé. A l'occasion de la réalisation de ce rendement le travail exécuté des travailleurs obtient la reconnaissance sociale. Dans le processus de l'échange les travailleurs de l'organisation de base de travail associé réalisent le revenu non seulement comme résultat de leur travail exécuté, mais aussi comme résultat du travail social tout entier. Car, le revenu réalisé des travailleurs de l'organisation de base de travail associé contient aussi les composantes déterminées (les extra-revenus) qui ne sont pas le résultat de leur travail. Par la détermination et la séparation de ces composantes — par la voie de la séparation pour les besoins sociaux communs et généraux, ou pour les besoins communs et les autres besoins dans l'économie — les conditions sont créées pour l'application adéquate des principes mentionnés de la répartition.

La répartition des moyens pour les revenus personnels d'après le travail signifie la répartition d'après les rendements réalisés du travail et d'après les effets réalisés à l'occasion de l'emploi des moyens pour la production et des moyens de l'accumulation. L'économie du travail courant ne peut pas être effectuée aux dépens de l'économie du travail passé. D'autre part, la répartition des moyens pour les revenus personnels d'après les résultats du travail signifie la répartition d'après le travail socialement reconnu réalisé du travail des travailleurs.

Le revenu personnel du travailleur considéré individuellement est déterminé par le plan annuel de son organisation de base de travail associé. Cependant combien il recevra en réalité dépend de plusieurs facteurs, à savoir: 1) de la réalisation de son rendement de travail planifié, 2) de la réalisation du rendement de travail planifié des travailleurs avec lesquels il travaille dans le même processus de travail dans le cadre de l'organisation de base de travail associé et de l'organisation de travail, 3) des effets réalisés à l'occasion de l'utilisation du travail passé (des moyens de production et des moyens de l'accumulation) 4) du revenu net réalisé de son organisation de base de travail associé, et tant qu'expression du travail socialement reconnu des travailleurs et 5) du revenu net réalisé des travailleurs des autres organisations de base de travail associé dans le cadre de l'organisation de travail avec laquelle il est rattaché par le même processus de travail.

La répartition d'après le travail et d'après les résultats du travail est un facteur important de la productivité du travail et du développement des forces productives de la société. Les phénomènes négatifs, qui signifient la dérogation aux principes mentionnés de la répartition, se manifestent comme une des causes des troubles dans la reproduction sociale. C'est pourquoi, l'application de nos principes de la répartition doit être constamment au centre de l'attention de notre société.